

НОВИ САД - На данашњи дан 1869. године умро је српски писац и политичар Јован Хаџић, познат и као Милош Светић, први председник Матице српске. Гимназију је учио у Карловцима и Пешти, права у Пешти и Бечу, а докторат права стекао је у Пешти 1826. У више навата био је посланик на српским црквено-народним саборима, али и у Угарском сабору. Био је доследан противник реформе Вука Караџића, и држао је да треба очувати славјаносербско наслеђе. Био је адвокат, директор гимназије у Новом Саду, израдио је Грађански законик Србије (објављен 1844.). Уређивао је "Српски летопис" (из окриља тог часописа израсла је Матица српска) и Давидовићеву "Голубицу" и покренуо часопис "Огледало сербско". Писао је поезију у псеудокласицистичком стилу и преводио класичне ауторе: Хомера, Хорација и Вергилија, као и немачке писце, укључујући Гетеа. Неправедно је ниподаштаван из круга Вукових следбеника иако је био велики национални и културни радник, високих интелектуалних домета.

Данас је субота, 4. мај 2024.

1471 - Победом присталица династије Јорк у бици код Туксберија над војском династије Ланкастер у "Рату двеју ружа", енглески краљ Едвард IV повратио је круну, збацивши с престола Хенрија VI.

1493 - Папа Александар VI, шпанског порекла, издао је едикт о подели Новог света између Шпаније и Португалије, према којем све новооткривене земље западно од Азора треба да припадну Шпанији.

1825 - Рођен је енглески биолог и филозоф Томас Хенри Хаксли, ватрени поборник теорије Чарлса Дарвина. Снажно се противио традиционалној теологији и сковао је термин "агностицизам" (без спознаје) да би описао сопствену позицију. Од 1883. до 1885. био је председник Краљевског друштва (Академија наука). Еволуционистичка схватања изложио је у делу "Место човека у природи". Остала дела: "Еволуција и етика", "Наука и култура", "Приручник компаративне анатомије кичмењака".

1827 - Рођен је енглески истраживач Џон Ханинг Спик, први Европљанин који је у августу 1858. видео афричко језеро Викторија, тврдећи да је оно извориште Нила. Претходно је у јануару исте године с Ричардом Бартоном, који је предводио експедицију, открио језеро Тангањика. Његову теорију о изворишту највеће афричке реке оспоравао је Бартон, који је сматрао да је Тангањика извориште Нила, па је Спик као предводник нове експедиције у јулу 1862. успео да стигне до места на којем Нил истиче из језера Викторија. Уочи расправе двојице истраживача у Краљевском географском друштву у Лондону, Спик је несрећним случајем убио себе у септембру 1864. током лова на јаребице.

1891 - У Београду је основана Железничка задруга ради кредитирања особља Српских државних железница, која се одржала до сада упркос низу ратова и промена система.

1903 - Погинуо је Гоце Делчев. У Софији је избачен из војне школе пошто је био социјалистички орјентисан. Касније, због ниског раста није примљен на Војну академију у Београду. Две године био је учитељ, а 1896. је с малом четом почео борбу против Турака. Залагао се за федерацију балканских земаља. Погинуо је у борби против Турака у мају 1903. три месеца пре избијања Илинденског устанка, чији је почетак одлагао с правом сматрајући да је преурањен и слабо припремљен. Македонци га сматрају својим

националним јунаком, али и Бугари.

1919 - Кинески студенти су демонстрирали против одлуке Версајске мировне конференције да немачке поседе у провинцији Шантунг преда Јапану. Акција позната као "Покрет 4. маја", у коју су убрзо укључени и радници, одлучујуће је подстакла оснивање Комунистичке партије Кине у јулу 1921.

1928 - Рођен је египатски државник Хосни Мубарак, председник Египта од 1981, после убиства Анвара ел Садата.

1929 - Рођена је америчка глумица холандског порекла Еда Хемстра Хепберн, позната као Одри Хепберн, амбасадор добре воље UNICEF. Филмови: "Празник у Риму" (Оскар), "Доручак код Тифанија", "Моја драга леди", "Сабрина", "Рат и мир", "Љубав поподне".

1960 - Совјетски лидер Никита Хрушчов објавио је да је 1. маја дубоко изнад територије Совјетског Савеза оборен амерички шпијунски авион "У-2" и да је заробљен пилот Гери Пауерс. Због тога је отказана конференција великих сила у Паризу - Хрушчов је одбио сусрет с председником САД Двајтом Ајзенхауером.

1970 - Америчка Национална гарда убила је четири и ранила 11 студената Универзитета Кент у држави Охајо који су демонстрирали против Вијетнамског рата.

1979 - Вођа британских конзервативаца Маргарет Тачер постала је после победе над лабуристима на парламентарним изборима прва жена премијер у историји Велике Британије.

1980 - Умро је доживотни председник СФРЈ Јосип Броз Тито. Управљао је Југославијом 35 година. Тачан датум његовог рођења није познат, али је рођенданом сматран 25. мај 1892, што је прослављано у складу с јаким култом личности који је систематски грађен током његове владавине. Као аустроугарски каплар учествовао је у Првом светском рату, између осталог и у борбама против српске војске. Рањен је и заробљен у Русији 1915, после чега је побегао из заробљеништва и, према званичним биографијама,

учествовао у Октобарској револуцији. У Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца се вратио крајем октобра 1920, када је постао члан КП, а 1937. њен генерални секретар, после смењивања и стрељања Милана Горкића. Радио је 1936. и 1937. у Коминтерни у Москви у време кад је ликвидиран знатан број југословенских комунистичких првака. Као вођа КПЈ предводио је у Другом светском рату Партизански покрет (Народноослободилачка војска). Из рата је изашао као легендарни вођа. Осим борбе против окупатора јединице под његовом командом спровеле су комунистичку револуцију, током и након рата. У заносу револуционарне "правде" нестале су десетине хиљада некомуниста, под маском "борбе против сарадника окупатора". Одбио је Стаљинов притисак 1948, а доцније је деценијама добијао значајну финансијску и војну помоћ (војну већином до половине педесетих) од САД. Био је један је од оснивача Покрета несврставања, што је у тадашњим међународним околностима имало велики значај. У унутрашњој политици, оставио је устројство које је на крају разорило Југославију - Устав из 1974. године.

1982 - Аргентинска армија потопила је у Фокландском рату ракетом британски разарач "Шефилд", усмртивши 20 људи.

1990 - Изборе у Хрватској добила је Хрватска демократска заједница Фрање Туђмана, која се залагала за отцепљење Хрватске од Југославије и негирала уставна права Срба, што је убрзо изазвало сецесионистички и грађански рат.

1999 - У ваздушној бици против четири НАТО авиона на небу изнад Ваљева у авиону "Миг 29" погинуо је пилот потпуковник Миленко Павловић, командант 204. ловачког авијацијског пука у Батајници. На радио вези забележене су његове последње речи у неравноправној борби: "Имам их, имају и они мене"... Посмртно је унапређен у чин пуковника.

1999 - Скупштина у Софији одобрила је авионима НАТО коришћење бугарског ваздушног простора у агресији на Србију (СРЈ). Исто је поступила и Румунија, али су румунски аеродроми, због техничке неопремљености, били неупотребљиви.

2002 - Приликом пада нигеријског путничког авиона на град Кано у Нигерији погинуло је 148 људи, од којих 71 у летици, а међу погинулим путницима био је и нигеријски министар спорта Ишаја Марк Аку.

2003 - Швајцарац индијског порекла Дани Бачман примљен је у швајцарску гарду (папину личну гарду) као први њен припадник који није белац током пет векова.

2005 - Бомбаш самоубица усмртио је у ирачком граду Ербилу најмање 60 људи, а повредио је више од 150.

2007 - Умро је амерички космонаут Волтер Марти Шира, једини који је летео у свемир са сва три типа америчких космичких бродова, трећи који је облетео Земљу, као и пети амерички космонаут уопште. Први космички лет извео је 3. октобра 1962. бродом "Меркјури-Атлас 8" и направио је шест кругова око Земље. За време другог космичког лета, децембра 1965. године, који је трајао више од 24 часа, Шира је био командир брода "Џемини-6".

2010 - Умро је Предраг Ивановић, српски џез музичар и композитор. Рођен је 1930. године у Београду, дипломирао је аранжирање на колеџу Беркли. Свирао је клавир, трубу, певао и компоновао. Његова најпознатија композиција је "Под сјајем звезда". За филм "Љубав и мода" 1960. направио је аранжман "Девојко мала" такође велики хит.

(РТВ)